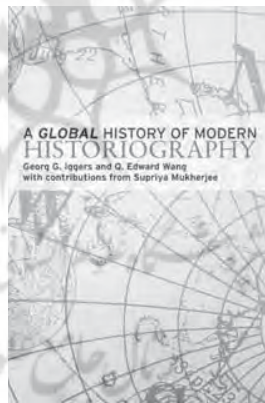

تاریخ در تور مدرنیته

● مرضیه سلیمانی

- Global History of Modern Historiography
- Authors: George G. Iggers, Q. Edward wang, supriya Mukherjee
- Publisher: Longman
- ISBN: 0582096065
- 448 Pages/ 2008

تاریخ‌نگاری، از دوران باستان تاکنون فراز و فرودهای بسیاری را پشت‌سر گذاشته است. تا قبل از آغاز دوران مدرن، نگارش تاریخی، کاری ادبی و فنی دبیرانه و شاعرانه به‌شمار می‌رفت زیرا اصولاً تاریخ آن‌چنان که ارسطو در تقسیم‌بندی معروف خویش از علوم ارائه می‌دهد، ذیل ادبیات قرار می‌گرفت. بعد از آغاز دوران روشنگری در اروپا، رویکرد تازه‌ای به تاریخ به‌وجود آمد و در قرن نوزدهم به بلوغ رسید. پوزیتیویسم، به دلیل پیشرفت‌های چشمگیر علوم طبیعی از آغاز این قرن، خود را مجاز به ورود به عرصه‌ی علوم انسانی دانست و مورخان و نظریه‌پردازان بی‌محابا با قواعد علوم طبیعی به سراغ علوم انسانی که در علوم اجتماعی و تاریخ تبلور یافته بود، رفتند. به کارگیری قواعد سخت‌گیرانه و خشک علوم طبیعی در پژوهش‌های تاریخی، حامیان و منتقدانی یافت. از جمله‌ی این منتقدان می‌توان به مؤسسان مکتب آنال اشاره کرد که اعتقاد داشتند با قواعد خشک و مکانیزه‌ی رانکه‌ای همه‌ی وجوه انسانی و اجتماعی تاریخ، قابل شناسایی نیست.

تاریخ‌نگاری را به دو دسته‌ی نقلی و تحلیلی تقسیم می‌کنند. اما هر یک از این‌ها خود، شاخه‌ها و فروع دیگری را نیز در برمی‌گیرند. تاریخ‌نگاری نقلی عمدتاً به گزارش‌نویسی، روزشمار تاریخی (تلخیصی و تفصیلی) و خاطره‌نگاری (شفاهی و کتبی) تقسیم می‌شود و تاریخ‌نگاری تحلیلی در سه بُعد تحقیقی، اسنادی، فرهنگ نامهای و داستانی صورت می‌پذیرد. حیات اجتماعی انسان‌ها در هر عصری کلیت پیچیده و درهم تنیده‌ای است که وجوه مختلف ساختاری آن هم‌زمان و در ارتباط با یکدیگر معنا دارد و کنش‌های فردی و جمعی انسان‌ها نیز چه آگاهانه و چه غیرآگاهانه به صورت آرام و در همین بستر ساختاری محقق می‌شوند. در این جهت، جدا کردن مطلق کنش‌های سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی انسان‌ها و شناخت مستقل هر یک از این وجوه امکان‌ناپذیر است و در صورت امکان به برداشت‌هایی سطحی و یک‌سویه می‌انجامد. با این حال، هنگامی که مورخین در جهت شناخت بهتر این اجزاء و البته با نگاهی جامع و نگرشی ساختاری به سراغ گذشته می‌روند و بسته به این که جامعه‌ی عصر آن‌ها شناخت چه وجهی از گذشته را طلب می‌کند، به مطالعه‌ی تخصصی این اجزاء می‌پردازند، مشکل مطلق‌انگاری مطرح نمی‌شود. در این معنا، مورخ ضمن شناخت کلیت گذشته، وجه خاصی از آن را که گفتمان حاکم بر عصر او مطالعه‌ی آن را ضرورت بخشیده

به جرئت می‌توان گفت اثر حاضر، نخستین کتابی است که گونه‌ای تاریخ‌نگاری مدرن را از یک منظر جهانی به دست می‌دهد. نویسندگان با پیگیری نوشته‌های تاریخی در دو سده و نیم گذشته و بررسی تحولات آن‌ها، بحث تخصصی شدن را پیش می‌کشند

تور مدرنیته

پس تمام کتاب‌های گذشته فاقد ارزش علمی‌اند و تنها مدارکی قلمداد می‌شوند که می‌توان در جستجوهای تاریخی از آن‌ها مدد گرفت. محمود محمود در زمره‌ی ناسیونالیست‌های افراطی قرار می‌گرفت و مشیرالدوله پیرنیا در میان ناسیونالیست‌های میانه‌رو یا محافظه‌کار قرار داشت.

آدمیت اما یکی از معدود کسانی است که در عرصه تاریخ‌نگاری معاصر هم دارای سبک و اسلوب نیرومند است و هم بینش تاریخی دارد. در عین حال، آدمیت روش و بینش تاریخ‌نگاری ایران را به زیر انتقاد کشیده و می‌کوشد زمینه‌ای از تاریخ‌نگاری جدید به دست دهد.^۱ بحث در خصوص جریان‌ها و مکاتب تاریخ‌نگاری در ایران و به ویژه دوران جدید را به فرصتی دیگر وا می‌گذاریم اما در سطح جهانی، بانداک جستجویی در

منابع تاریخی در می‌یابیم که عناوین و مضامین مورد نظر در این حوزه فراوانند. ما در ابتدا تنها فهرستی کوتاه و منتخب از کتاب‌هایی که در حوزه مکاتب تاریخ‌نگاری معاصر تألیف شده‌اند به دست می‌دهیم و سپس یکی از این کتاب‌ها را به صورت تفصیلی‌تر مورد توجه قرار خواهیم داد. ترتیب زمانی انتشار این آثار البته رعایت نشده و به لحاظ علمی، هیچ اولویتی مدنظر نبوده است:

- تاریخ‌نگاری: باستانی، میانه و مدرن / ارنست بریساچ
- درآمدی بر تاریخ‌نگاری مدرن / مایکل بنتلی
- تاریخ جهانی تاریخ‌نگاری مدرن / جورج جی.

ایگرس و دیگران

- بنیادهای کلاسیک تاریخ‌نگاری مدرن / آرنالدو مومی جلیانو
- تاریخ‌نگاری معماری مدرن / پاناپوتیس تورنی کیوتیس
- رسالتی در تاریخ‌نگاری کلاسیک و مدرن / آرنالدو مومی جلیانو
- تاریخ و تاریخ‌نگاری در چین / سورن کلاوسن
- بازنویسی تاریخ‌نگاری در تاریخ مدرن آلمان / کارن هاچمن
- منابع غربی در تاریخ‌نگاری مدرن / آدام بود
- رسالتی در تکامل تاریخ‌نگاری مدرن انگلیس / ژوزف م. لوین
- تاریخ‌نگاری کتاب مقدسی باستان و مدرن / جی.جی. بروک و تی. رومر
- تاریخ‌نگاری مدرن روسیه / آناتول گرگوری مازور
- اسطوره - تاریخ: بر ساختن یک تاریخ‌نگاری مدرن / ژوزف مالی
- جهانی شدن، تاریخ، تاریخ‌نگاری / راکش هرالد سالامون
- چشم‌اندازهای جدید پیرامون تاریخ و تاریخ‌نگاری جنوب شرق آسیا /

است، مورد شناخت و تحلیل قرار می‌دهد. در واقع معمول شدن چنین رویکردی در مطالعات تاریخی محصول تحولات دوران جدید است که در پی متحول شدن جهان‌بینی انسان عصر جدید، نگاه تاریخی و نگرش علمی او نسبت به جامعه و تاریخ نیز دگرگون شده و از «تاریخ‌نگاری سنتی» فاصله گرفته است.^۲

ما در سال‌های اخیر شاهد تجزیه‌ی تاریخ‌نگاری^۳ (بحث در زمینه‌ی نگارش تاریخی و ماهیت تاریخ) بوده‌ایم. در نخستین نگاه، حالت تجزیه‌ی تاریخ‌نگاری جالب می‌نماید. این امر که ما باید برای دیگران احترام قایل شویم و بگذاریم که آنان خود سخنگوی خود باشند، به لحاظ موازین اخلاقی صحیح به نظر می‌رسد. با وجود این، چند مسئله مطرح می‌شود:

پرسش از شبه روایت‌ها، تفاوت‌ها و اشتراکات، این هم‌انی تاریخی و... همچنین لازم به یادآوری است که شکل تاریخ صرفاً از سوی تاریخ‌نویسان، یا حتی از سوی کسانی که ایمان داشته‌اند که در این زمینه راهگشا هستند، تعیین نمی‌شود. مثلاً کانت قهرمان پرشور تاریخ‌نویسی نیست اما آثارش از لحاظ نظری، از بُن شیوه‌ی نگرش ما را در مورد بررسی کارهای تاریخ‌نویسان تغییر داده است. از سوی دیگر، در میان متفکران قرن بیستم هم چند نفری هستند که دیدگاه سنتی تاریخ را که از سوی نخبگان مرد مدون شده است، زیرسؤال می‌برند. کسانی مثل دیویس^۴، هابزبام^۵، روباتم^۶، اسکات^۷، تامسن و وایت^۸.

شکل‌گیری و تثبیت آن‌چه که زمانی «سنت‌های تاریخ‌نویسی» و اکنون «مکاتب تاریخ‌نگاری» نامیده می‌شود، دلایل و تاریخچه‌ی مفصلی دارد که این مجال را فرصت پرداختن بدان نیست. تنها به اختصار خاطر نشان می‌شود که مکاتب مدرن تاریخ‌نگاری در ایران از زمان مشروطه به وجود آمدند و در دوران پهلوی مورخان بسیاری به ظهور رسیدند. مثلاً عباس اقبال آشتیانی، تحت تأثیر مورخان سده‌ی نوزدهم اروپا، خصوصاً فون رانکه^۹ شیوه‌های نوین تاریخ‌نگاری را در آثار خویش به کار بست و در مجله‌ی یادگار نیز آن‌ها را ترویج کرد. بدون شک، او بنیان‌گذار علم تاریخ به شیوه‌ی رایج در نظام دانشگاهی فعلی است. احمد کسروی واقفیت تاریخی یا آن‌چه را که بعدها به «عینیت تاریخی» موسوم شد، امری قابل تبیین می‌دانست و تنها شکل مطلوب شیوه‌ی تاریخ‌نگاری را شیوه‌ای معرفی می‌کرد که «به تازگی از اروپاییان یاد گرفته‌ایم»

حوزه بر غرب و تاریخ آن متمرکز شده‌اند. پس به جرئت می‌توان گفت اثر حاضر، نخستین کتابی است که گونه‌ای تاریخ تاریخ‌نگاری مدرن را از یک منظر جهانی به دست می‌دهد. نویسندگان با پی‌گیری نوشته‌های تاریخی در دو سده و نیم گذشته و بررسی تحولات آن‌ها، بحث تخصصی شدن را پیش می‌کشند.

الگویی که نه تنها در پژوهش‌های تاریخی غرب، که در مطالعات غیرغربی نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد. در عین حال، واکنش‌های صورت گرفته - در عصر پسااستعماری و در چهارچوب فکری پسامدرن - به مفاهیم رسمی و کهن تاریخ‌نگاری، موضوع تحقیق نویسندگان بوده است. آن‌ها به ترکیب مفاهیم غربی و آموزه‌های غیرغربی در کشورهای غیرغربی اشاره کرده و می‌گویند مورخان غیرغربی نه تنها مفاهیم و آموزه‌های غربی را پذیرفتند و آن‌ها را با مسائل و رویدادهای کشور خویش همساز کردند، بلکه رویکردهای گوناگونی را بدان‌ها افزودند که در واقع، خاستگاه‌های آن‌ها به فرهنگ خودشان باز می‌گشت. از این نظر، و به لحاظ تعامل دوجانبه تاریخ با اجتماع، سیاست و فرهنگ نیز، این کتاب رهیافتی نو و جالب به دست می‌دهد. همان‌گونه که دکتر دانیل وولف^{۱۱} از دانشگاه آبرتا می‌گوید، با خواندن این کتاب در می‌یابیم که نوشته‌های تاریخی منحصر به غرب نیستند و آن‌گونه که از قدیم به ما (آن‌ها) آموخته‌اند، تاریخ‌نگاری محصول منحصر به فرد آن دیار نیست. کتاب، با طرح چند پرسش اساسی آغاز می‌شود. از جمله آن که آیا دانش پژوهی و نوشته‌های تاریخی جهان، در طی دو و نیم قرن گذشته، گونه‌ای فرایند غربی شدن را از سر گذرانده‌اند؟ مورخان دیگر فرهنگ‌ها، تا چه حد بر پایه سنت‌های تاریخ‌نویسی خویش کار کرده‌اند؟ چه قدر به اخذ و پذیرش مکاتب غربی روی آورده‌اند و چه زمانی برآن اصرار ورزیده‌اند؟

پس از آن، ساختار کلی کتاب، ویژگی‌های سبکی و مضمونی آن و اهدافی که نویسندگان در پی دستیابی به آند روشن شده است. به گفته نویسندگان، این، پژوهشی تطبیقی است که توسعه تاریخ‌نگاری غربی را در کنار سنت‌های بزرگ تاریخ‌نگاری در آسیا، خاورمیانه، آمریکای لاتین و آفریقا به نمایش می‌گذارد.

نقطه‌ی آغاز این پژوهش اواخر قرن هجدهم است و موضوع آن، گونه‌های مختلف نوشته‌ها و اندیشه‌های تاریخی. تأثیر این آثار و تفکرات بر شکل‌گیری مفهوم غربی تاریخ، به گسترش آن‌ها به حوزه‌هایی مانند تجارت و حکومت منجر شده و با ظهور تاریخ علمی و حرفه‌ای در قرن

مایکل آرتو اونگ‌وین و کنت آر. هال - بسط و گسترش در تاریخ‌نگاری مدرن / هنری کوزبکی و س. مونس - بازی‌های خطرناک: استفاده‌ها و سوءاستفاده‌ها از تاریخ / مارگارت مک میلان

- سیاست‌های تولید تاریخی در چین جمهوری خواه / هون. تی - نقاط چرخش در تاریخ‌نگاری: یک چشم‌انداز میان - فرهنگی / ک. ادوارد ونگ و جورج جی. ایگرس - تاریخ‌نگاری در هند مدرن (قرون ۱۹ و ۱۸) / آر. سی. ماجومدار - اومانیسیم و تاریخ: ریشه‌های تاریخ‌نگاری مدرن انگلیس / ژوزف . م - میان حافظه و تاریخ / ارونا کنان - تاریخ‌نگاری در قرن بیستم: از عینیت علمی تا چالش پست‌مدرن / جورج جی . ایگرس

- تاریخ‌نگاری هند پسا استعماری / ناحیم جبار - تاریخ و حافظه در ایرلند مدرن / یان مک براید - تاریخ‌نگاری‌های عمومی در قرون ۱۹ و ۲۰ / سیلویا پالتیشک - تاریخ زنان مدرن ژاپن / باربارا مولونی و دیگران - مورخین و تاریخ‌نگاران در هند مدرن / سیبا پادا سن - تاریخ‌نگاری شوروی در عصر استالین / گولفو الکسوپولس و دیگران - یک تراژدی عثمانی: تاریخ و تاریخ‌نگاری در حال بازی / گابریل پیتربرگ - رسالتی در تاریخ‌نگاری مدرن اروپا / ساموئل ویلیام هالپرین - تاریخ‌نگاری انسان ستیز فوکو / ژوزف کرونین - کتاب‌شناسی گزیده تاریخ‌نگاری مدرن / آتیلا پوک

تاریخ جهانی تاریخ‌نگاری مدرن را سه تن از اساتید تاریخ نوشته‌اند. جورج ایگرس، استاد ممتاز دانشگاه در نیویورک است و از سال ۱۹۹۵ تا سال ۲۰۰۰ ریاست کمیسیون بین‌المللی تاریخ و نظریه تاریخ‌نگاری را برعهده داشته. در کودکی از چنگ نازی‌ها گریخته و اکنون در نهضت‌های حقوق مدنی فعال است. ادوارد ونگ استاد تاریخ در دپارتمان تاریخ دانشگاه روان نیوجرسی و دبیرکل کمیسیون بین‌المللی تاریخ و نظریه تاریخ‌نگاری است. و سرانجام، سوپریا موخرچی در دانشگاه ممفیس به تدریس تاریخ مشغول است. تخصص او تاریخ آلمان و به ویژه دوره وایمار است و بر مسائل تاریخ هند اشراف دارد. با اندک جستجویی در کتاب‌ها و مقالات مربوط به تاریخ‌نگاری و حتی با بازبینی فهرست ارائه شده در همین جستار، خواهیم دید که اغلب آثار این

نقطه‌ی آغاز این پژوهش اواخر قرن هجدهم است و موضوع آن، گونه‌های مختلف نوشته‌ها و اندیشه‌های تاریخی. تأثیر این آثار و تفکرات بر شکل‌گیری مفهوم غربی تاریخ، به گسترش آن‌ها به حوزه‌هایی مانند تجارت و حکومت منجر شده و با ظهور تاریخ علمی و حرفه‌ای در قرن نوزدهم و بیستم ادامه می‌یابد

این کتاب، پژوهشی تطبیقی است که توسعه تاریخ نگاری غربی را در کنار سنت‌های بزرگ تاریخ نگاری در آسیا، خاورمیانه، آمریکای لاتین و آفریقا به نمایش می‌گذارد

تور مدرنیته

است: کشف اروپا توسط مسلمانان / فرعون‌ها که بودند؟ بازنویسی تاریخ مصر / هویت ملی و نوشته‌جات تاریخی / پل بستن میان قدیم و جدید: دانشنامه‌نویسان و وقایع نویسان جدید^{۱۲}

۳- ناسیونالیسم و تحول تاریخ نگاری هندی: تاریخ نگاری در اوایل دوران استعماری / پداگوژی جدید و ظهور گونه‌های خودآگاهی تاریخی مدرن / احیاء دینی و جستجوی یک گذشته پرشکوه / تولد پارادایم عقلانی / تولد پارادایم ناسیونالیستی / ناسیونالیسم، کمون گرایی و نوشته تاریخی / حکایات دنیوی و ظهور ناسیونالیسم اقتصادی.

فصل سه از دو بخش تشکیل شده و هشت موضوع را در دستور کار خود قرار می‌دهد. عنوان این فصل «تاریخ آکادمیک و شکل‌گیری حرفه تاریخی است» و باز هم دارای یک نام فرعی دیگر: «تحول مطالعات تاریخی در قرن هجدهم، در شرق آسیا و غرب. پرستش علم و پارادایم ملت - دولت (۹۰ - ۱۸۴۸) بخش اول این کتاب است و موضوعاتی که در این بخش مورد توجه قرار گرفته‌اند عبارتند از: بستر سیاسی تاریخ نگاری / بستر اجتماعی تاریخ نگاری / و چرخش به سوی تاریخ علمی. بخش دوم، بحران تاریخ نگاری کنفوسیوسی و پیدایش حرفه تاریخی مدرن در شرق آسیا نام دارد. سازگاری با نفوذ غرب / تمدن و تاریخ: یک جهان بینی جدید / تاثیر متقابل قدیم و جدید / نفوذ آرای جورج زرفی^{۱۳}، لودویک رایس^{۱۴} و رانکه در ژاپن / شرق ژاپن و تغییر جهان چینی در این بخش به تفصیل مورد واکاوی قرار گرفته‌اند.

«نوشته‌های تاریخی در سایه دو جنگ جهانی: بحران تاریخی نگری و تاریخ نگاری مدرن» عنوان بلند فصل چهارم است که از دو بخش تشکیل شده: الف) جهت‌یابی مجدد مطالعات تاریخی و اندیشه تاریخی (۱۹۱۴ - ۱۸۹۰). ب) تاریخ نگاری میان دو جنگ جهانی (۱۹۳۹ - ۱۹۱۸). از جمله مسائلی که در این فصل مورد بررسی قرار گرفته می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: تغییر شرایط سیاسی و فرهنگی / چالش با تاریخ نگاری سنتی / بحران وجودی تمدن مدرن / مورخان در جنگ جهانی اول / نقد عقل گرایی و مدرنیته و مدافعان روشنگری.

فصل پنجم «جاذبه تاریخ ناسیونالیستی در سراسر جهان و تاریخ در خاورمیانه» را بر رسیده است. موضوعات مورد توجه نویسندگان البته ناسیونالیسم، سیانتیسم و مارکسیسم، تاریخ نگاری مدرن در شرق و جنوب شرقی آسیا و تاریخ نگاری ناسیونالیستی در هند مدرن بوده است. همچنین ظهور آموزش و پرورش مدرن / تاریخ نویسی ترکی در (برای) ترکیه مدرن / مصری کردن نوشته‌های تاریخی / تاریخ آکادمیک و سیاست‌های

نوزدهم و بیستم ادامه می‌یابد. از نظر نویسندگان، آنچه که روی داد تنها یک جذب و همگونی ساده نبود. بلکه ورود سنت‌های کهن عقلانی و فرهنگی به حیطه ایدئولوژیکی، مثلاً ظهور ناسیونالیسم، بود.

فصل اول کتاب به بررسی سنت‌های تاریخ نگاری در قسمت‌های مختلف جهان اختصاص دارد: توسعه انواع گوناگون دانش پژوهی تاریخی در غرب از قرن هجدهم بدین سو، جریان‌های اصلی تاریخ نگاری در خاورمیانه، هند، شرق و جنوب شرقی آسیا. این فصل «سنت‌های تاریخ نگاری در جهان» نام دارد و با عنوان فرعی «چشم‌انداز قرن هجدهم» به بخش‌های فرعی‌تر زیر تقسیم می‌شود: از کجا آغاز کنیم؟

تشابهات فراتاریخی، ویژگی‌های اندیشه تاریخ نگارانه در فرهنگ‌های مختلف.

الف) غرب، شامل: ویژگی‌های تاریخ نگاری غربی / ظهور یک جهان بینی مرتبط با نهضت روشنگری / دانش پژوهی تاریخی انتقادی و دانش پرستی / تاریخ نگاری نهضت روشنگری / اشکال آلمانی روشنگری / ظهور جمهوری / از تاریخ جهانی تا مفهوم اروپا - محور پیشرفت / ملاحظات پایانی.

ب) خاورمیانه که مطالب زیر را در برمی‌گیرد: ظهور اسلام و خاستگاه تاریخ نگاری اسلامی / سبک‌های مهم تاریخ نگاری اسلامی / بوروکراتیزه کردن و سکولار کردن تاریخ نگاری / ضعف جهان اسلام و تاریخ نگاری اسلامی؟ ج) هند، حاوی: دیدگاه‌های غربی در خصوص خودآگاهی تاریخی هند / اشکال هندی نوشته‌جات تاریخی / تحولات عقلانی و اجتماعی در اوایل دوران مدرن.

د) شرق و جنوب شرق آسیا: شمنیسم و تاریخ: خاستگاه سنتی / شکل‌گیری تاریخ نگاری کنفوسیوسی / تاریخ اداری و تاریخ سلسله‌های پادشاهی / انتشار و نفوذ تاریخ نگاری دودمانی / جستجوی حقیقت از واقعیت: ظهور دانش اسناد و مدارک.

فصل دوم با نام «توسعه ناسیونالیسم و تاریخ ناسیونالیستی» و با عنوان فرعی «غرب، خاورمیانه و هند در قرن نوزده» از ۲۲ بخش فرعی تشکیل شده که در سه مضمون کلی جای گرفته‌اند. ۱- تاریخ نگاری در عصر انقلابی میان ۱۷۸۹ و ۱۸۴۸ مضامین زیر را در بر می‌گیرد: بستر سیاسی / رومانتیسیسم و تاریخ نگاری / تاثیر ظهور ناسیونالیسم بر تاریخ نگاری / رابطه بین دانش پژوهی حرفه‌ای و ناسیونالیسم / تفسیر لیبرال از قرون میانه / چشم‌انداز استعماری و تاریخ نگاری / افول لیبرالیسم در تاریخ نگاری / مفاهیم پیشرفت و بحران / فلسفه تاریخ هگل.

۲- ناسیونالیسم و تحول تاریخ نگاری اسلامی که حاوی مطالب زیر

ملی / تاریخ‌نگاری جدید در چین / کشاکش فیما بین تاریخ ملی و تاریخ علمی / اصلاح مدل رانکه‌ای: تاریخ ملی در ژاپن / اسطوره و تاریخ: در جستجوی خاستگاه ملت کره / جنگ و انقلاب: جاذبه تاریخ‌نگاری مارکسیستی / اولویت‌های اواخر قرن نوزدهم: ناسیونالیسم رومانتیک / نقش دین در تاریخ‌نگاری ناسیونالیستی / ملت به مثابه تاریخ و تاریخ همچون علم / قصه‌های محلی و ظهور روایت‌های جایگزین / ترکیب‌های نهریوی / تاریخ‌نگاری پسااستقلال: خط‌سیرهای نو و کهن / به سوی یک تاریخ علوم اجتماعی از دیگر مسائل مطرح شده در این فصل هستند.

فصل شش به تنهایی ۱۳۷ صفحه است و از شش بخش مجزا ترکیب شده: ۱- جنگ سرد و ظهور نظم نوین جهانی: گوناگونی‌های تاریخ اجتماعی در غرب (۱۹۶۸/۷۰ - ۱۹۴۵). مضامین چهارگانه این فصل عبارتند از: ایالات متحده: از هم رأی تا چپ جدید / فرانسه و مکتب آنال / آلمان: از تاریخ باوری تا نقادی تاریخ اجتماعی / و تاریخ‌نگاری مارکسیستی بین آموزه‌های جدید و تعلیم ارتدکس. ۲- دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰: چرخش فرهنگی و پسامدرنیسم که شامل این مباحث است: از تاریخ علوم اجتماعی تا چرخش فرهنگی / میکرو تاریخ، تاریخ زندگی روزمره و انسان‌شناسی تاریخی / تاریخ شفاهی و تاریخ حافظه / نهضت «کارگاه تاریخ» / تاریخ فمینیستی و تاریخ با رویکرد جنسیتی. ۳- پسا استعمار با سه موضوع: مطالعات زیردستی / آمریکای لاتین: از تئوری استقلال تا پژوهش‌های زیردستی / ظهور نوشته‌جات تاریخی پیرامون تاریخ‌نگاری مدرن در اواخر قرن بیستم، در آسیا و خاورمیانه. ۴- اوج و فرود تاریخ‌نگاری مارکسیستی در شرق و جنوب شرق آسیا. در این بخش، هفت مبحث مورد واکاوی قرار گرفته است: بازآفرینی ژاپن: اصلاحات پس از جنگ در آموزش تاریخ / غلبه‌ی تاریخ‌نگاری مارکسیستی در جمهوری خلق چین / چالش با اروپا محوری و تاریخ‌نگاری مارکسیستی / میان مارکسیسم و ناسیونالیسم: تاریخ آکادمیک در ویتنام / رواج تاریخ ملی / مکتب آنال، پسامدرنیسم و تغییرات جدید در تاریخ‌نگاری ژاپنی / چین در پی جانشین‌هایی برای تاریخ‌نگاری مارکسیستی. ۵- اسلام‌گرایی و تاریخ‌نگاری اسلامی: جنگ سرد و فراتر از آن که شش بخش فرعی را در خود جای داده. جهانی کردن تاریخ‌نگاری اسلامی / تأثیر متقابل تاریخ و تاریخ‌نگاری / ادوارد سعید و نقد شرق‌شناسی / جاذبه‌ی مارکسیسم و سوسیالیسم / احیای اسلامی - اسلام‌گرایی و ناسیونالیسم / تاریخ و سیاست: چالش‌های تاریخ‌نگاری ناسیونالیستی. ۶- تاریخ‌نگاری پس از جنگ سرد (۲۰۰۷ - ۱۹۹۰). چرخش فرهنگی و زبانی / تاریخ فمینیستی / بازتعریف اتحاد میان تاریخ و علوم اجتماعی / چالش‌های جدید با تاریخ ناسیونالیستی / تاریخ جهان، تاریخ جهانی و تاریخ جهانی شدن / و جهت‌گیری‌های جدید مطالعات تاریخی از جمله عناوین مطرح شده در این بخشند.

فرهنگ لغات و اصطلاحات، هشت صفحه‌ی کتاب را به خود اختصاص داده. منابعی برای مطالعات بیشتر ۱۵ صفحه است و مابقی کتاب (۲۳ ص) را یکسره نمایه دربرمی‌گیرد.

در مورد دیگر آثار نویسندگان باید گفت که جورج جی. ایگرس پیش از این آثار زیادی را به چاپ رسانده. تاریخ‌نگاری در قرن بیستم، نقاط چرخش در تاریخ‌نگاری، مفهوم آلمانی تاریخ: سنت ملی اندیشه‌ی تاریخی از هر در تا روزگار حاضر، تئوری و عمل تاریخ، آموزه‌های جدید در

تاریخ‌نگاری اروپایی، مورخان بزرگ عصر جدید، دستینه‌ی بین‌المللی مطالعات تاریخی، کیش اقتدار و چند کتاب که به زبان آلمانی نوشته شده‌اند^{۱۵} از جمله‌ی این آثار است.

کیو ادوارد ونگ هم صاحب آثار متعددی است. از رویکردهای میان فرهنگی به تاریخ‌نگاری گرفته تا بازتاب گذشته: نوشتن و استفاده از تاریخ در چین امپراطوری، نقاط چرخش در تاریخ‌نگاری که با همکاری ایگرس آن را نوشته، برساختن چین از طریق تاریخ، ظهور خود آگاهی تاریخی جدید، فراتر از شرق و غرب: گرایش‌های جهانی در پژوهش‌های تاریخی، و تاریخ چه بود؟: هنر تاریخ در اوایل اروپای مدرن.

از میان نقد و بررسی‌های متعدد این کتاب نیز آن چه که در ژورنال علوم انسانی آکسفورد (شماره‌ی ۲۷، صص ۱۷۶ - ۱۷۴) و مجله‌ی تاریخ جهانی کمبریج (شماره‌ی ۴ از سال ۲۰۰۹، صص ۳۴۲ - ۳۴۱) به چاپ رسیده، در کنار مقالات و مصاحبه‌های کسانی مثل دکتر دبیش چاکرا بارتی^{۱۶} از دانشگاه شیکاگو و آن چه که دکتر دانیل وولف در مجله‌ی ادواری دانشگاه آلبرتا گفته، حاوی نکات جالب و ظریفی هستند.

پی‌نوشت

۱. بهزاد کرمی، «مکتب تاریخ‌نگاری آنال» در: تاریخ و تمدن اسلامی، نیمسال‌نامه‌ی علمی - پژوهشی گروه تاریخ و تمدن ملل اسلامی دانشگاه آزاد اسلامی، سال ششم، شماره‌ی یازدهم (بهار و تابستان ۱۳۸۹)، ص ۱۶۸
۲. دکتر سیدابوالفضل رضوی، «چستی و سرگذشت تاریخ‌نگاری اقتصادی» در: کتاب ماه تاریخ و جغرافیا، شماره‌ی مسلسل ۱۲۱ (خرداد ۱۳۸۷)، ص ۵
3. Fragmentation of historiography
4. Natali Ann Zemon Davis
5. Eric John Ernest Hobsbawm
6. Sheila Rowbotham
7. Joan Wallach Scott
۸. برای تفصیل بیشتر این موضوع نگاه کنید به مارنی هیوز - وارینگتن، **پنجاه متفکر کلیدی در زمینه‌ی تاریخ**، ترجمه‌ی محمدرضا بدیعی، مؤسسه‌ی انتشارات امیرکبیر، تهران: چاپ اول ۱۳۸۶، صص ۱۸ - ۱۲
۹. Leopold Von Ranke (۱۷۹۵-۱۸۸۹)
۱۰. بنگرید به سیمین فصیحی، **جریان‌های اصلی تاریخ‌نگاری در دوره‌ی پهلوی**، نشر نوند، مشهد: چاپ اول ۱۳۷۲
11. Dr. Daniel Woolf, University of Alberta
12. Neo-Chroniclers
13. George Zerffi
14. Ludwig Riess
۱۵. از جمله‌ی این کتاب‌ها می‌توان به عناوین زیر اشاره کرد:
 - Zwei Seiten der Geschichte: Lebensbericht aus unruhigen zeiten
 - Deutsche Geschichtswissenschaft: Eine Kritik der traditionellen
 - Neue Geschichtswissenschaft
 - Geschich tswissenschaft im 20. Jahrhundert. Ein Kritischer uberlick im internationalen zusammenhang
16. Dr. Dipesh chakra barty, university of Chicago